

Stockholm 2011-11-24

Till
Sambandet Högdalen-Farsta
Stadsbyggnadskontoret
Box 8314
104 20 Stockholm

Yttrande från Naturskyddsföreningen i Stockholms län, Stockholms och Söderorts Naturskyddsföreningar (föreningarna) angående samrådsförslaget för Program för sambandet Högdalen-Farsta

Sammanfattning

- Föreningarna säger bestämt nej till all exploatering i det mycket ekologisk känsliga naturområdet vid namn Rågsveds friområde.
- Föreningarna säger bestämt nej till all bebyggelse som inkräktar på strandskydd vid Magelungens norra strand.
- Föreningarna säger bestämt nej till exploatering av mark med höga natur- kultur- och rekreationsvärden vid Magelungens norra strand.
- Programmet måste göras om från grunden.
- Programmet redovisar mycket undermåligt underlag.
- Byggplanerna är inte förenliga med målet att Magelungen ska få god ekologisk status och därmed bryter programmet mot EU:s vattendirektiv.
- Programmet bryter mot ett flertal miljömål.
- Föreningarna anser att programmet bryter mot ett stort antal paragrafer i Miljöbalken och Plan- och bygglagen.
- Programmet är inte förenligt med RUF2010 då det där framgår att de gröna kilarna ska skyddas
- Föreningarna anser att Rågsveds friområde måste bli naturreservat då här finns naturvärden som har få motsvarigheter i kommunen.
- Föreningarna säger nej till Stockholms stads planer på att upphäva strandskyddet vid Magelungen.

Allmänt om Programförslaget sambandet Högdalen – Farsta

Programmet innebär omfattande ingrepp i flera typer av ekologiskt särskilt känsliga områden (ESKO), miljöer som Stockholms stad själv anser särskilt viktiga att behålla. Bebyggelse är placerad i Stockholms stads största våtmark och en villagata planeras i kanten av densamma. Slutningar med ekmiljöer och gamla tallar kommer raderas ut och eklandskapet kring Magelungen kring fragmenteras kraftigt om föreslagen bebyggelse uppförs.

Naturskyddsföreningen i Stockholms län

www.naturskyddsforeningen.se/stockholm

Kansli
Norrbäckgatan 80
113 41 Stockholm

Telefon & e-post
Tel: 08-644 52 70
kansli.stockholm@naturskyddsforeningen.se

Bankgiro & org.nr
5650-1844
80 20 16 – 31 38

Programmet uppvisar en enorm brist på förståelse för vilka värden som finns inom Programområdet och en naiv syn på hur mycket bättre saker och ting kommer bli när Stockholms stad är klar med sina planer. Föreningarna vill verkligen förmedla till Stockholms stad att det är områden som Rågsveds friområde som måste skyddas p.g.a. sina mycket höga natur-, rekreations- och kulturvärden. Sverige har undertecknat både Rio- och Bernkonventionen, Sverige har grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden i miljöbalken av en anledning, Stockholms stad har miljömål om hållbar användning mark- och vattenområden av en anledning. Och anledningen är att områden som Rågsveds friområde, Fagersjöskogen och ekmiljöerna kring Magelungen inte ska exploateras. Föreningarna anser att Rågsveds friområde tillsammans med Fagersjöskogen enligt rapporten ”Aldrig långt till naturen”¹ måste bli naturreservat då här finns naturvärden som har få motsvarigheter i kommunen.

Vi finner några enstaka ljuspunkter i programmet men som helhet är det ogenomtänkt och dåligt förankrat i de verkliga förhållandena på platsen. Stockholms stad försöker nu applicera sina strategier och visioner på ”sambandet” Högdalen – Farsta. Om detta har vi följande att säga:

- Kopplingar tvärs över området välkomnar vi men vi noterar att ingen ekodukt finns med i planerna, detta har varit ett starkt önskemål i de medborgardialoger som genomförts och ska givetvis finnas med. Både en ekodukt över järnvägen och Örbyleden norr ut bör byggas för att stärka Hanvedenkilen.
- Det är förvisso positivt att Programmet kommer med idéer om att förbättra entréer, spår och spänger men detta är lite av att slå in öppna dörrar då detta finns i tämligen stor utsträckning. Att Stockholms stad inte nämner vare sig natur- och kulturstigen Kräpplaspåret eller den 7 km långa Magelungsslingan är märkligt och visar på dålig kännedom om området.
- Att se naturområden som Rågsveds friområde som problem i form av barriärer som skiljer stadsdelar åt är helt bakvänt. Vi som både guidat, gjort exkursioner och bedrivit inventeringsarbete i området vet att det är hur lätt som helst att ta sig mellan Rågsved och Huddinge genom Rågsveds friområde.

Programmet bryter mot Plan- och Bygglagen och Miljöbalken

Föreningarna anser att programmet bryter mot Plan- och bygglagen (PBL) och Miljöbalken (MB) enligt följande:

PBL

- Kap 1. 6 § - Bebyggelse kan inte lokaliseras i Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen då Rågsveds friområde är ett kärnområde för oräkneliga arter, varav 35 är rödlistade, en oersättlig oas för medborgare från flera stadsdelar och från både Stockholms och Huddinge kommun och en publik attraktion med sina välhävdade betesmarker med både nötboskap och får. Ur allmän synpunkt är dessa värden och miljöer definitivt värda att behålla.
- Kap 2. 1 § - Rågsveds friområde är ett unikt naturområde för Stockholms stad och det ändamål som lämpar sig bäst här, med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov, är; bevarande av livsmiljöer för biologisk mångfald med bl.a. hotade arter, koloniodling, rekreation, friluftsliv och upplevelse av kulturhistoriska värden.

¹ Aldrig långt till naturen. Rapport 2003:20 Länsstyrelsen i Stockholms län

- Kap 2. 2 § - Planläggning kan inte genomföras eftersom beaktande måste tas av de mycket höga natur- och kulturvärdena i Rågsveds friområde och längs med Magelungen.
- Kap 2. 3 § - 2. Bebyggelse kan inte lokaliseras i delar av Rågsveds friområde p.g.a. att vattenförhållandena inte tillåter det. Stockholms stad har placerat ut hus i Stockholms största våtmark samt i mark med mycket högt stående grundvatten. Sprängningar och schaktning av berg och jord intill våtmarken i Rågsveds friområde kommer leda till allvarliga negativa konsekvenser för våtmarken varför bebyggelse heller inte kan lokaliseras i delar av Rågsveds friområde p.g.a. jord- och bergförhållanden.
5. Bebyggelse kan inte lokaliseras i delar av Rågsveds friområde p.g.a. att husen står så lågt varför risk för översvämning finns av Kräpplaån med intilliggande våtmarker svämmat över rejält ibland på våarna.

MB

- Kap 1. 1 § - Bebyggelse kan inte lokaliseras i Rågsveds friområde och de gamla ekmiljöerna kring Magelungen då denna natur har ett klart skyddsvärde.
2. Bebyggelse kan inte lokaliseras i Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen då det är klara exempel på natur- och kulturmiljöer som skall skyddas och vårdas.
3. Bebyggelse kan inte lokaliseras i Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen då det är av oerhörd stor betydelse att den biologiska mångfalden bevaras på dessa platser.
4. Stockholms stad har ett Europeiskt ansvar för att bevara det ännu i stora delar sammanhängande eklandskap som finns inom kommunens gränser. Men eklandskapet finns i begränsad mängd i kommunen. Stockholms stad har likaså begränsade arealer med naturområden med mycket höga naturvärden. Bebyggelse kan inte lokaliseras i Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen då det innebär att en långsiktigt god hushållning av eklandskapet i kommunen liksom arealen mark med mycket höga naturvärden inte kan tryggas.
- Kap. 3. 1 § - Bebyggelse kan inte lokaliseras i Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen då det inte är förenligt med en från allmän synpunkt god hushållning.
- Kap. 3. 3 § - Bebyggelse kan inte lokaliseras på naturmark i Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen då här finns mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt. Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen inrymmer ekologisk särskilt känsliga områden (ESKO). ESKO utgörs i Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen av:
- Vattenområden som är särskilt känsliga för närsaltsbelastning
 - Vattenområden som är särskilt känsliga för reduktion av tillrinningsområdet
 - Livsmiljöer för hotklassade arter
 - Gamla ädellövsbestånd
 - Våtmarker och små vattendrag
 - Stränder av betydelse för biologisk mångfald
 - Vattenområden av betydelse för fiskars vandring och lek
- Kap. 3 6 § - Bebyggelse kan inte lokaliseras i Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen då det påtagligt skadar natur- eller kulturmiljön
-

och det faktum att det har väldigt stor betydelse från allmän synpunkt på grund av dess naturvärden, kulturvärden och möjlighet till friluftsliv. Bebyggelse kan heller inte uppföras i Rågsveds friområde och det gamla eklandskapet kring Magelungen då behovet av grönområden i Vantör är stort.

Väldigt många hotklassade arter har observerats inom programområdet och i synnerhet i Rågsveds friområde. Ekologen Dan Andersson² har observerat 35 rödlistade arter inom Programområdet och 15 signalarter som visar på höga naturvärden. Att exploatera i miljöer, som nu föreslås av Stockholms stad, med så mycket rödlistade arter anser föreningarna är ett brott mot Rio- och Bernkonventionerna. Det är just sådana här miljöer, som i Rågsveds friområde, som konventionerna menar ska skyddas p.g.a. sin oerhört rika biologiska mångfald!

Underlag som talar emot programmet

Följande underlag som rör programområdet har Stadsbyggnadskontoret (SBK) m.fl. tagit fram.

- Enligt Översiktsplan2010 (ÖP10) ska de gröna kilarna bevaras (s. 43). På ÖP10:s plankarta ingår Rågsveds friområde, Fagersjöskogen och naturmarken runt Magelungen i en grönkil, Hanvedenkilen, tillhörande den regionala grönstrukturen. Huvudinriktningen för sträckan Högdalen-Fagersjö (där bl.a. Rågsveds friområde ingår) bör enligt ÖP10 ”vara att utveckla målpunkter för rekreation och förstärka de ekologiska sambanden i Hanvedenkilen” (s. 71).
- Enligt RUFS2010 ska de gröna kilarna bevaras, utvecklas och göras tillgängliga för invånarna (s. 105). På RUFS2010:s karta framgår att Rågsveds friområde, Fagersjöskogen och naturmarken runt Magelungen ingår i en grön kil, Hanvedenkilen.
- Enligt Stockholms miljöprogram 2012-2015 skall Stockholm byggas så att viktiga miljövärden inte går förlorade och de större naturområdena i Stockholm och i grannkommunerna beskrivs här som viktiga för stockholmarnas friluftsliv. Programmet bidrar till att viktiga miljövärden går förlorade och konsekvensen av förslaget blir att ett av de större naturområdena kommunen, i form av Rågsveds friområde, decimeras kraftigt. Programmet bryter mot följande av stadens egna uppsatta miljömål för perioden 2012-2015:
 - 4.1 Mark- och vattenområden som har särskild betydelse för den biologiska mångfalden ska stärkas och utvecklas
 - 4.2 Grön- och vattenområden som är särskilt attraktiva för rekreation ska stärkas och utvecklas
 - 4.3 Intrång i övriga grön- och vattenområden ska minimeras
 - 4.4 Vid förändringar i mark- och vattenområden ska dessa utformas för kommande klimatförändringar
 - 4.6 Vattenkvaliteten i sjöar och vattendrag ska förbättras
- Enligt Naturvårdsverket som har hand om de 16 Miljökvalitetsmålen har kommunen en mycket viktig roll i arbetet för att nå miljömålen. Programmet bryter mot följande nationella miljömål:
 - Myllrande våtmarker

² Dan Andersson, ekolog & biogeovetare, boende i Bandhagen. Han har en lista på alla rödlistade arter och signalarter som setts i området.

- Levande sjöar och vattendrag
 - Levande skogar
 - God bebyggd miljö
 - Ett rikt- växt- och djurliv
- Enligt Länsstyrelsen program Aldrig långt till naturen (2003:20) skall naturreservat inrättas i Rågsveds friområde och Fagersjöskogen. RUF2010 anger att ”genomförandet av programmet Aldrig långt till naturen bör beaktas som ett led i att bevara de Gröna kilarna” (s. 105 ff.).
 - Enligt Upplevelsevärden i Hanvedenkilen kan man i dag finna dessa upplevelsevärden i Programområdet, särskilt i Rågsveds friområde, Fagersjöskogen och utmed Magelungens strand:
 - Variationsrikedom och naturpedagogik
 - Utblickar och öppna landskap
 - Orördhet och trolska naturmiljöer
 - Kulturhistoria och levande landsbygd
 - Enligt SBK:s karta över Stockholms grönstruktur utgör Rågsveds friområde och Fagersjöskogen naturområden med stora natur-, rekreations- och kulturvärden. Enligt Översiktsplan1999 skall naturområden som dessa skyddas enligt miljöbalken som naturreservat.
 - Enligt SBK:s karta Stockholms ekologiska infrastruktur: Underlag till översiktsplanering – Stockholm 2030 finns det i Rågsveds friområde, Fagersjöskogen och naturmarken runt Magelungen; kärnområden, *spridningszoner*, *buffertzoner* och utvecklingsområden i landskapszonen som idag har brist på biologisk mångfald. I materialet, som inte nämns i programmet, anser SBK att kärnområden ska skyddas som naturreservat. Gällande spridningszoner ska de särskilt värdefulla biotoperna, dess värdekärnor och naturmiljön i sin helhet skyddas samt vad gäller buffertzoner ska de särskilt värdefulla biotoperna skyddas. Rågsveds friområde, Fagersjöskogen och naturmarken runt Magelungen ingår i en av Stockholms landskapsekologiska zoner; skogssjölandskapet. SBK anser att landskapsekologiska zoner är av ”särskild betydelse för att säkra Stockholms unika och typiska naturvärden”.
 - Enligt SBK:s rapport Stockholms ekologiska känslighet – redovisning av särskilt känsliga områden är naturstränder, våtmarker och små vattendrag, gamla ädellövsbestånd och äldre barrträdsbestånd naturmiljöer av betydelse vilka är viktiga att bibehålla då de fyller viktiga funktioner i stadens ekosystem. Alla dessa fyra naturmiljöer av betydelse finns inom programområdet och kommer att påverkas direkt eller indirekt vid föreslagen exploatering, särskilt när det gäller Rågsveds friområde och naturmarken runt Magelungen.

Kommentarer kring föreslagen bebyggelse

Programmet får det att låta som att det går att placera in bebyggelse i det ca 120 ha stora naturområdet, Rågsveds friområde, och invid Magelungens strand utan att det märks något särskilt. Fokus ligger på hur man lyckas ”styra undan” de värsta exploateringarna, staden bygger inte mitt i dalgångarna etc. Vi vill påpeka att exploateringarna som föreslagits på naturmark i Rågsveds friområde innebär stora ingrepp i ekologiskt särskilt känsliga områden. Programmet anger att inga ekmiljöer tas i anspråk, detta är helt fel. Hela kanten nedanför

Rågsved utgörs av ek- och hasselmiljöer men barrträd finns här också, inte minst riktigt grova gamla tallar med talticka (rödlistad art). Gällande Rågsveds friområde vill vi även kraftigt markera mot att den gamla landsvägen längs med våtmarken görs om till en bilgata, tala om att rekreationen försämras Rågsveds friområde!

Gällande Snösätra industriområde vill vi framföra följande. I normala fall förordar vi bebyggelse på gammal industrimark men industriområdet i Snösätra utgör ett undantag. Snösätra industriområde ligger mitt i Rågsveds friområde och är därmed omsluten av mark med mycket höga natur-, rekreations- och kulturvärden. Industriområdet har en yta på 4 ha och utgör en väldigt liten del av naturområdets totala areal. Vi anser inte att bebyggelse lämpar sig att uppföras på industrimarken utan vill att industrimarken återgår till att bli naturmark och därmed inkluderas i naturområdet. Rening av marken kan ske genom växter som tar upp föroreningar t.ex. salix eller solrosor. Vi vill dock att ett naturrum eller motsvarande byggs på den gamla industrimarken som ett naturcenter för alla de som vill uppleva Rågsveds friområde. Här bör även finnas ett café.

Föreningarna säger nej till Stockholms stads planer på att upphäva strandskyddet vid Magelungens strand. Den nya strandskyddslagen har som syfte att stärka strandskyddet i redan exploaterade områden och just skydda naturmiljöer invid vatten som vid Magelungen. Ingen bebyggelse på strandskyddat område alltså anser vi, inte heller bebyggelse på naturmark med höga natur- och kulturvärden vid Magelungens norra strand.

Medborgardialog

Den föreslagna exploateringen av Rågsveds friområde går helt emot den vilja som medborgarna i Rågsved uttryckte i boendedialogen. Det framgår också av de exempel på synpunkter som finns på sidorna 24 och 25 i programmet. Många synpunkter handlar om att bevara grönområdet. Att Stockholms stad nu väljer att fullständigt köra över invånarna i Rågsved är oacceptabelt. Det tycks som om de s.k. boendedialogerna bara är någon slags demokratisk fernissa på ett programförslag som man är väl medveten om strider mot många av de boendes vilja och önskemål. Detta bådär inte gott inför andra medborgardialoger, t.ex. den som ska hållas i Bagarmossen/Skarpnäck. Kommer staden att lyssna på invånarna där undrar vi?

Behovsbedömning

I programmet sägs att det inte kan uteslutas att programförslaget i vissa delar kan innebära en betydande miljöpåverkan. Vår uppfattning är att hela programmet självklart har en betydande miljöpåverkan och en miljökonsekvensbeskrivning enligt miljöbalken borde göras för hela programmet. Det är inte tillräckligt att i detaljplaneskedet göra MKB:er för vissa planer medan man i några fall säkerligen bara kommer att göra en enklare miljöbedömning. Att göra så är något som strider mot intentionerna i Miljöbalken och EG-direktivet.

I bilaga II till EG:s direktiv om Miljöbedömningar av vissa planer och program 2001/42 EG uppräknas kriterier för att avgöra om påverkan kan antas vara betydande. Dessa kriterier finns även i bilaga 4 till MKB-förordningen. Det framgår tydligt att man ska bedöma planens ackumulerande effekt (eller totaleffekt som det står i MKB-förordningen). Detta betyder bl.a. att man inte bara ska bedöma den just nu aktuella planen utan att man ska se den i ett sammanhang med t.ex. kommande detaljplaner i samma område. Om en MKB upprättas i ett tidigt skede i planeringen kan alternativa utformningar av bebyggelsen

studerar(alternativbeskrivningar måste ingå i en MKB enligt MB). Man kan då mycket väl kunnat komma fram till andra bebyggelselösningar än de som är föreslagna i det första skedet. Att stycka upp en stor plan i flera mindre planer och miljöbedöma de var för sig är något som Naturvårdsverket varnar för i Handbok för miljöbedömningar av planer och program.

Mårten Wallberg
Ordf. Naturskyddsföreningen i Stockholms län

Monica Attebrant
Ordf. Söderorts Naturskyddsförening

Anna Nilsson
Ordf. Stockholms Naturskyddsförening

Anders Tranberg
Styrelseledamot, Stockholms Naturskyddsförening
och aktiv i Grönområdesgruppen

